

B-11-3937

GAZDASÁGI ISMERTETŐ

AZ OSZTRÁK ÉS MAGYAR CSAPATOK ÁLTAL
MEGSZÁLLOTT

SZERB TERÜLETEKRŐL

Belgrád, a cs. és k. katonai főkormányzáság székhelye.

Jánosy Béla

BUDAPEST

A M. KIR. KERESKEDELMI MŰZEUM KIADVÁNYA

1916.

5-11-3987

Бр. инвентара: 150814

БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА

Belgrád látképe.

Belgrád, kikötő.

ELŐSZÓ.

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr ismerve azokat a fontos gazdasági érdekeket, melyek a hazai ipari és kereskedelmi köröket a megszállott szerb területekhez fűzik, elrendelte, hogy a m. kir. Kereskedelmi Múzeum két tisztviselője az okkupált vidékek kereskedelmi és gazdasági viszonyait a helyszínén tanulmányozza. A kiküldetés alkalmával szerzett tapasztalatokat jelen gazdasági ismertetőben állítottuk össze avégből, hogy ez az elfoglalt vidékeket felkeresni óhajtó érdeklődőknek tájékoztatóul szolgáljon. Egyebekben mindennemű felvilágosítással az alulírt intézet exportosztálya és azoknak, akik Belgrádban való tartózkodásuk alatt óhajtják az intézet szolgálatait igénybe venni: az intézetnek belgrádi kirendeltsége (Mihajlova-utca 41. sz.) szolgál.

Budapest, 1916. június havában.

*A m. kir. Kereskedelmi Múzeum
igazgatósága.*

Belgrád, Terazia.

Belgrád, Knyaz Mihajlova-ulica.

Terület, fekvés és éghajlati viszonyok. A csapataink részéről elfoglalt szerb területek összesen 28,876 négyzet km.-t tesznek. A területnek éghajlata kontinentális jellegű és eléggé mérsékelt. Az alacsonyabb fekvésű vidékeken kivételesen igen nagy a nyári meleg, míg a hegyes vidékeken a telek hidegek.

Földművelés. A meghódított szerb területeken a legfontosabb kulturnövények a kukorica, búza, rozs, árpa és zab. A kukorica régebben a szántóföldeknek csaknem felét foglalta el, főtápláléka volt a népnek és a legfontosabb takarmánycikk. Fontosság tekintetében második helyen áll a búza, melyet általában ősszel vetettek. Búzavetéssel a szántóföldek kb. $\frac{1}{3}$ -át foglalták el. Rozsot főképp a hegyes vidékeken termeltek. Árpát szintén elég sűrűn vetettek, főképp régebben a két belgrádi és jagodinai sörgyár számára. A zabbal bevetett terület a szántóföldnek kb. 9%-át tette ki. Főzelékképek közül különösen a babtermelést üzték nagyobb mértékben az elfoglalt területeken, azonkívül elég jelentékeny mértékben hagyma, fokhagyma, paprika, káposzta termelt, a burgonyatermés csekélyebb méretű volt. Nagyobb területeket tesznek ki a rétek.

A cs. és kir. katonai főkormányzóság az 1916. évi terméseredményeket biztosítandó, dicséretes munkát végzett, amennyiben a békeidőben művelt területeknek 60—90%-át gazdaságilag megmunkáltatta, kenyérmagvakkal és takarmányfélékkel bevettette. Ezzel az eljárással nemcsak az ottan állomásozó csapatok, valamint a lakosság szükséglete fog teljes ki-

elégítést nyerni, hanem előreláthatólag tekintélyesebb termésfeleslegek fognak hazánkba és Ausztriába kivitelre kerülhetni. A cs. és kir. katonai főkormányzóság gondoskodott azonkívül arról, hogy a kerületi és járási parancsnokságok székhelyein 8—10 katasztrális hold nagyságú veteményes kertek létesíttessenek és ilymódon az ott állomásozó katonaság főzelék- és zöldségszükséglete biztosíttassék.

Állattenyésztés. Az állattenyésztés a meghódított területeken igen fontos szerepet játszik. Első helyen a multban a sertés- és juhtenyésztés állott, a szarvasmarha és lótenyésztés már csak kisebb méretű, a bivaly, szamár- és öszvérállomány is gyenge volt. A baromfitenyésztésre a kisczudák kevés gondot fordítottak. A sertésenyésztésre igen nagy súlyt helyeztek Szerbiában. A tenyésztés ezen ágát nagyban elősegítették a tölgy-erdők és a számottevő kukorica-termelés. A zsír, szalonna, friss és füstölthús — tudvalevőleg — fontos élelmicikke a szerb háztartásoknak. A sertésállomány a háború következtében rendkívül megcsappant. A juh és kecske tenyésztése szintén igen el volt terjedve, főképp a Macsvában és a Morava völgyében. A juhállomány aránylag kevesebbet szenvedett a hadműveletek következtében. A szarvasmarhaállomány kistestű és kevés tejet adó állatokból állott, ami főképp a gyengébb és istállózás nélküli táplálásnak tudható be. A marhaállomány a háború következtében megfogyott. A baromfitenyésztésre az állam nagyobb gondot fordított, állami mintatenyésztetek fajbaromfiival látták el a lakosságot. A lótenyésztés igen kezdetleges és a lóanyag kistermetű, mindazonáltal kitartó fajtájú.

Gyümölcsstermelés. A gyümölcsstermelés a szerb lakosságnak mindig jelentékeny jövedelmi forrása volt.

Vásár Kraljevóban.

Sertésvásár Kraljevóban.

A meghódított területek gyümölcsnemei közül első helyen a szilva áll, mely nagy tömegekben termeltetik és az ország fontos exportcikke. A szilvafák ápoltatnak és felfrissítésükre nagy gondot fordítanak. A szilva-termésnek csaknem felét megszokták aszalni, körülbelül $\frac{1}{5}$ -éből szilvaízt főznek és kb. $\frac{2}{5}$ -éből szilvapálinkát (szilvórium) égettek. Az aszaltszilva szeptember hó közepétől november hó végéig rendszerint Belgrád, Sabac, Kragujevac, Valjevo, Kraljevo, Obrenovac, Zabres, Arangjelovatz, Loznitza, Mladenovatz és Cacakban tartott vásárokon árusítatik.

Szőlő- és bortermelés. A meghódított területek közül főképp Semendria és Vranja vidékén találunk nagyobb szőlőtelepeket. A nagy mértékben fellépettszőlőbetegségek leküzdése a gazdáknak sok gondot okozott. A katonai kincstár a szőlők gondos művelésére kiváló súlyt helyez.

Erdészet. A meghódított területek legnagyobb része még a múlt század első felében szép erdőkkel volt borítva. Ezen területeken a szerb erdőtörvény életbeléptetéséig (1891) rablógazdaság folyt. Az erdők legnagyobb része bükk-, tölgy-, juhar-, kóris-, szil-, hárs-, gyertyán-, nyír-, éger-, nyár-, fűz-, dió-, gesztenye- ésogyorófafélékből áll, a fenyőerdők kiterjedése kisebb. Az erdők csaknem kizárólag természetes fejlődés eredményei.

Bányászat. A katonai kincstár 5 ércbányát és 2 szénbányát tart üzemben. Egyben intézkedések történtek arra, hogy a megszállott területeken további bányakutatások eszközöltessenek.

A megszállott területek közigazgatása. Az okkupált szerb területeken a közigazgatást a cs. és kir. katonai főkormányzóság látja el. A főkormányzóság élén a főkormányzó áll, aki alá a polgári országos

biztos, mint tanácsadó közeg van rendelve. A kormányzósági ügyek fő vezetését a vezérkari főnök intézi. A főkormányzó helyettese egy tábornok.

A főkormányzóság szervezete és beosztása:

1. Katonai csoport *a)* elnöki, *b)* forgalmi, *c)* csendőrségi *d)* egészségügyi *e)* ló- és egészségügyi, *f)* katonai építési *g)* hadbiztossági osztály 2. Polgári csoport *a)* hírszolgálati osztály, *b)* polgári és rendőrségi osztály melynek kebelében politikai, iskolaügyi, kultuszügyi és rendőrségi előadók működnek. 3. Gazdasági csoport *a)* kereskedelmi és ipari, *b)* mezőgazdasági *c)* erdészeti, vadászati és halászati, *d)* technikai, *e)* bányászati osztály, *f)* áruforgalmi központ. 4. Pénzügyi csoport *a)* valuta, pénzügyi és hitel, *b)* a közvetlen adók, *c)* a közvetett adók és egyedárúságok osztálya, *d)* az illetékek és jövedelmek osztálya. 5. Az igazságügyi csoport *a)* büntető ügyek, *b)* polgári ügyek.

Végrehajtó kerületi hatóságok. A lakosság létszáma. A megszállott terület 13 kerületre osztott, melyek a következők

1. Belgrád városi kerület	370 km ²
2. Belgrád vidéki kerület ..	1665 "
3. Semendriai kerület (a parancsnokság székhelye Palánka)...	1277 "
4. Valjevói kerület	2457 "
5. Sabáci kerület	3551 "
6. Gorni Milanovaci kerület ...	1569 "
7. Kragujevaci kerület	2295 "
8. Kruzsevaci kerület ..	3606 "
9. Užicei kerület ..	3287 "
Átvitel	20.077 km ²

Forrás Iveraknál.

Jósnó.

SZERBIA

	Áthozat ...	20.077 km ²
10. Čačaki kerület	3797	*
11. Mitrovicai kerület	}	5000 *
12. Novipazári kerület		
13. Prijepoljei kerület		
Összesen		28,874 km ²

A kerületek mindegyike több járásra oszlik, mely járasok élén járási parancsnokságok állanak.

A lakosság jelenlegi létszáma körülbelül 1,460.000.

A m. kir. Kereskedelmi Múzeum kirendeltsége.

A hazai ipari és kereskedelmi érdekeltség részéről kivánt információknak megbízható helyről való beszerzését biztosítandó, a m. kir. Kereskedelmi Múzeum — a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr rendeletére — Belgrádban, Knyaz Mihajla-ulica 41. szám alatt, kirendeltséget létesített. Ez a kirendeltség mindennemű hozzá érkező közvetlen kérdésre a lehető legrövidebb időn belül kimerítő és alapos információkat nyújt. A hazai érdekeltség ügyeit a főkormányzóság székhelyén tőle telhetőleg képviseli. Az intézet kirendeltségéhez kereskedelmi tanácsadói minőségben, Pentz Gáspár, a Pentz és Váangel-cég beltagja, az intézet levelezője van beosztva. A cégnek üzleti tevékenysége továbbra is független az állami intézettől.

Vámügyek. A cs. és kir. hadsereg főparancsnokság 1916 április 10-én kiadott rendelete alapján Szerbiának osztrák-magyar katonai közigazgatás alatt álló részei, mint különálló vámterület konstituáltak.

Az életbeléptetett vámszabály megállapítja, hogy 1. §. Árúk után, amelyek a megszállott területre behozatnak, a vámdíjszabás szerinti vámok szedendők. Amely árúk a tarifában nincsenek felsorolva, vámentesek. A katonai főkormányzónak jogában áll

bizonyos árúk bevitelét eltiltani. Egyedárúság alá tartozó árúk, ú. m. dohány, só, szivarka-papír gyufa, továbbá keményítő- és cukortartalmú anyagokból készült szesz, végül petroleum egyedül csak az egyedárús igazgatóság vagy annak felhatalmazása mellett hozható be. 2. §. Vámellenőrzés alá tartozó árúk átvitele csak a *követlen* vasuti vagy hajózási forgalomban mehet végbe. Minden egyéb tranzitálás és behozatali elvámolás, a behozatali és kiviteli határozmányok alá esik. 3. §. A vámszabályok kezelése a következő hatóságok által foganatosítottatik: 1. A cs. és kir. és a bolgár királyi megszállott területek határain a cs. és kir. katonai vámhivatalok által. 2. A magyar—szerb határon a magyar kir. vámhivatalok által. 3. A bosznia—szerb határon a bosznia-hercegovinai vámhivatalok által. Az 1 pont alatti vámhivatalok a belgrádi cs. és kir. katonai parancsnokság alá vannak rendelve a vámtechnikai szolgálatot azonban ezen hivataloknál a m. kir. pénzügyminiszterium vezeti. 4. §. A behozatal egyedül csak a vámhivataloknál mehet végbe. 5. §. A súly szerint fizetendő vámok összege minden árúnál, amelyeknek vámja 100 kg. után nem halad meg 12 K 50 fillért, a nyers súly szerint állapítottatik meg. Az 5 kg-ig terjedő vámköteles póstacsomag-küldemények után darabonként 2 K 50 fill. vám szedendő minden árú után, amelynek vámdíja nem haladja meg 100 kg.-ként a 375 koronát. 6. §. Vámfizetések alól mentesek a következő szállítmányok 1. Szeretetadóományok az osztrák-magyar vagy a szövetséges hadseregek részére. 2. Árúk, amelyek az osztrák-magyar hadsereg és katonai vezetőség, vagy egy szövetséges hadsereg részére szállítottatnak. 3. Árúk, melyek az osztrák-magyar vagy szövetséges hadsereg hozzátartozói ré-

Semendria.

Semendria, utcai részlet.

szére, azok saját használatára szállítatnak. 4. Használt ruha- és fehérnemű, amelyek nem eladás céljából adattak fel. 5. Használati és élvezeti árúk, amelyeket utazók, illetve fuvarosok és hajósok saját maguk használatára visznek magukkal. 7. §. Vámkihágások az illető árúk elkobzásával és azok értékének négyszeres bírságával, de minden esetben legalább 40 K bírsággal büntetendők. Ha az árúk elkobzása nem eszközölhető, ítélet hozandó az érték lefizetésére, vagy ha ezt nem lehet megállapítani, 100 K-tól 3500 K-ig terjedhető bírság rovandó ki. 8. §. Behajthatatlanság esetén 6 hónapig terjedhető börtönbüntetés szabandó ki. 9. §. A vámszabályzat végrehajtását a katonai főparancsnokság rendeli el, a melynek jogában áll szükség esetén kivételeket tenni vagy vámmérsékléseket is engedélyezni.

A határszéli vámállomások, amelyeken árúk szállíthatók és elvámolhatók, a következők: 1. *A bolgár határon*: Osipaovnica—Požaravác; Lapovo—Svilajnac, Jagodina—Cuprija, Krusevác—Stalác. 2. *A magyar és horvát határon*: Belgrád—Zemun, Belgrád—Pancsova Semendria—Kevevára, Zabrež—Boljevci, Sabác—Klenak, Mitrovica Slav.—Mitrovica. 3. *A bosnyák-hercegovinai határon*: Crna Bara—Bosanska Rača; Mali Zvornik—Zvornik; Losnica—Sepak Ljubonija—Mihajlevič, Bajnabasča—Skelani; Mokra Gura—Vardiste; Priboj—Uvác. Miután a területek politikai határai nem fedik a gazdasági és természetes határvonalakat — a határszéli forgalom még szabályoztatni fog.

Vámtarifa. A vámtarifa szövege a következő

	Vámtétel K
1. a) Búza, rozs... ..	5.—
b) árpa, tengeri, zab és más gabona-	
neműek malátázva is	2.50

SZERBIA

		Vántérel K
2.	Rizs, hántolva is	5.—
3.	Burgonya	2.50
4.	Főzelék, hüvelyesek, gyümölcs	
	a) friss állapotban	4.—
	b) szárítva, aszalva és másképen egyszerűen elkészítve	12.—
5.	Déligyümölcs, friss állapotban és szárítva	10.—
6.	Kávé:	
	a) nyers	150.—
	b) pörkölt	200.—
7.	Kávépótlók	25.—
8.	Tea, ...	150.—
9.	Fűszerek	100.—
10.	Komló és komlóliszt	4.—
11.	Hús és szalonna:	
	a) friss állapotban	20.—
	b) elkészítve, kolbászárúk is	50.—
12.	Hering, sózva	3.—
13.	Halak, sózva (a sózott heringek kivételével), marinálva vagy füstölve	30.—
14.	Órlemények	10.—
15.	Zsíros olajok	20.—
16.	Mindennemű keményítő	15.—
17.	Cukor... .. .	50.—
18.	Mindennemű szesz (pálinka):*	
	a) hordókban, ...	350.—
	b) más tartályokban	450.—
19.	Bor	
	a) hordókban... .. .	50.—

* A keményítő- vagy cukortartalmú anyagokból nyert és az egyedlőség alá eső alkohol kivételével.

Semendria, főút.

Semendria, főtér

S Z E R B I A

	Vámítél K
b) palackokban	100.—
c) pezsgőbor	200.—
20. Mindennemű sör	15.—
21. Mindennemű ecet	7.—
22. Mindennemű élesztő	30.—
23. Mindennemű ásványvíz	2.—
24. Kakao, csokoládé, cukrosság és cukorral elkészített egyéb táp- és élelmiszerek.	100.—
25. Külön meg nem nevezett táp- és élelmiszerek, cukortartalom nélkül	80.—
26. Mindennemű ételzsiradék	50.—
27. Festékföldek, gipsz, kréta, égetve, örölvé is, cement	0.50
28. A nyersolaj lepárlási termékei, az egyedárúság alá eső világító petroleum kivételével, továbbá a bitumeneknek (aszfaltnak), a nyers kátrányoknak és a szénnek lepárlási termékei, ceresin	5.—
29. a) Viasz, technikai zsiradékok és zsírsavak	10.—
b) Mindennemű gyertya és mécs.	30.—
30. Kocsikenőcsők, cipómázak és tisztítózsiradékok, valamint más elkészített zsírozó és kenőszerek...	10.—
31. Szappan	
a) mindennemű mosószappan ..	10.—
b) piperezappan	40.—
32. Szóda, hamuszír, marónátron, klor-mész	1.—
33. Ecetesszencia... .. .	40.—

SZERBIA

	Vámítétel K
34. Elkészített festékek és tinta. ...	20.—
35. Firmiszek és fénymázak	30.—
36. Mindennemű illatszer és széptőtőszér	300.—
37. Pamut.	
a) fonalak	5.—
b) szövött-, kötszövött- és kötöttárúk	80.—
38. Kender, len és más növényi fonó- anyagok:	
a) fonalak	20.—
b) szövött-, kötszövött- és kötöttárúk:	
1 durva csomagoló anyagok, zsá- kok is... ..	7.50
2. másfélék .. .	80.—
c) kötélverő árúk, hálók is, .. .	25.—
39. Gyapjú és más állati szőrök	
a) fonalak .. .	25.—
b) lábszőnyegek... ..	75.—
c) nemez és nemezárúk.. .	80.—
d) szövött-, kötszövött- és kötöttárúk	125.—
40. Selyem és félselyem.	
a) fonalak .. .	200.—
b) szövött-, kötszövött- és kötöttárúk	1.250.—
41. Csipkék és himzések:	
a) selyemből .. .	1.500.—
b) másfélék, ...	600.—
42. Paszománt- és gombárúk	
a) selyemből	500.—
b) másfélék... ..	150.—
43. Ruházatok, fehérneműek és egyéb konfekcionált és pipereárúk, az alapszövet vámja 50%, hozzá- adással.	
44. Kalapok és sapkák darabja	—50

Semendria, utcai részlet.

Valjevo észak felől.

SZERBIA

	Vámítélet K
45. Fez, bojttal vagy anélkül darabja	—,20
46. Eső- és napernyők darabja	1,50
47. Viaszos szövetek és (bekent) bemá- zolt szövetek, padozattakarók is linoleumból	35.—
48. Bőr... ..	50.—
49. Cipők és csizmák	100.—
50. Keztyűk... ..	270.—
51. Mindennemű hajtószijak bőrből ...	60.—
52. Nyerges-, szijgyártó- és egyéb bőr- árúk... ..	100.—
53. Szücsárúk	150.—
54. Kaucsuk- és guttaperchaárúk ...	120.—
55. Kefekötőárúk valamint seprők...	30.—
56. Faárúk :	
a) épület- és szerszámfa, vágva, desz- kák, parkettáeszkák és lécek, ács- munkák építési célokra	5.—
b) másfélék... ..	15.—
57. Papiroslemez	3.—
58. Papiros :	
a) csomagolópapiros	5.—
b) másféle	10.—
59. Játékkártyák	100.—
60. Papirosárúk :	
a) zsákok, zacskók és hasonló készít- mények	10.—
b) másfélék... ..	50.—
61. Árúk cementből, aszbeszttel keverve is	5.—
62. Mindennemű téglá	—,15
63. Agyagcsövek	1.—
64. Fal- és padozattáblák... ..	5.—

S Z E R B I A

Víznyél K

65.	Minden egyéb agyag- és kőanyag- árúk... .. .	5.—
66.	Kőedény-, majolika- és porcellán- árúk... .. .	15.—
67.	Üveg és üvegárúk :	
	a) öblös üveg... .. .	5.—
	b) tükör- és táblaüveg	7.—
	c) minden egyéb üvegárú	17.—
68.	Árúk nemes fémekből :	
	a) ezüsből aranyozva is 1 kg... .. .	30.—
	b) aranyból vagy platinából 1 kg.	250.—
69.	Vas és vasárúk	
	a) rúdvas, tartók, sinek	1,50
	b) pléh, lemez és drót	3.—
	c) pléh- és drótárúk	20.—
	d) árúk öntöttvasból... .. .	6.—
	e) árúk kovácsolható vasból	9.—
	f) szerszámok és késműves árúk.	20.—
70.	Árúk nemtelen fémekből :	
	a) félgyártmányok, mint rudak, leme- zek, pléhek, drót, csövek stb..	10.—
	b) készgyártmányok... .. .	60.—
71.	Varró-, kötő- és himzőgépek... .. .	5.—
72.	Kábel- és szigetelt drótok, ...	20.—
73.	Távíró, távbeszélő, jelző és hasonló elektrotechnikai készülékek, vala- mint kisebb elektrotechnikai anyag	60.—
74.	Villamos lámpák	60.—
75.	Kerékpárok és azok részei, ...	200.—
76.	Hangszerek	
	a) zongorák, harmóniumok és hasonló billentyűs hangszerek darabja ..	100.—
	b) másfélék 100 kg.	40.—

Valjevo vidéke, Pecina.

Valjevo, vásártér a Kolubara hídjával.

SZERBIA

		Vám-tétel K
77.	Író- és számológépek, valamint regisztráló pénztárak	100.—
78.	Zsebórák :	
	a) aranytokokban darabja	6.—
	b) másféle tokokban... ..	2.—
79.	Fali- és állóórák 100 kg.	120.—
80.	Gyermekjátékszerek	50.—

Kiviteli és átviteli rendeletek a szerbiai megszállott területeken.

1. §. *Kivitel* a megszállott területekről, illetve az azokon való *átvitel* (lásd a vámszabályzat 2. §-át) mindazon árukra nézve tilos, amelyeknek ki- és átvitele az osztrák-magyar monarchiában el van tiltva. A ki- és átvitel csakis a határszéli vámhivatalokon át irányítható. 2. §. Kivételnek ezen tilalom alól. 1. Áruszállítmányok, melyek az Osztrák-Magyar Monarchiából érkeznek vagy oda vannak irányítva. 2. Oly szállítmányok, amelyeknek átvitele az osztrák-magyar monarchián át megengedett.

A katonai főkormányzóság elrendelheti úgy az általános, mint részleges kiviteli engedélyt Szerbiából az Osztrák-Magyar Monarchiába. Ezenkívül egyes esetekben is kiviteli engedélyeket adhat vagy a főkormányzóság maga, vagy az általa ilyen joggal felruházott hivatalos közegek.

Posta és távirtda. A csapataink által megszállott szerb területeken egyelőre a következő városokban működik első osztályú *hadtápposta és távirtdahivatal*. Arangjelovac—Belgrád—Cacak, Gorni Milanovac—Jagodina—Kragujevac—Kraljevo—Krusevac—Lajkovac—Mitrovica—(Szerbia), Novipazar, Obrenovatz—Palanka—Prijeplje—Sabac—Sjenica—Smederevo (Semendria), Uzice és Valjevo. Ezen helyekkel, Jago-

dina kivételével, *magántáviratok* is válthatók kizárólag magyar, német és szerb-horvát közértelmű nyelven, amelyek katonai viszonyokra vonatkozó közleményt nem tartalmaznak. Kiköthető: a táviratok visszavétele, a sürgős kezelés, a válaszfizetés, az összeolvasás, több cím alkalmazása, vételjelentés, az utánküldés, póstán való továbbítás és végül a távirat feladásáról díjnyugta kiállítása. A táviratok díjazására és egyéb tekintetben is a belföldi szabályok alkalmaztatnak. A táviratokat a hadtápposta és távirahivatal székhelyén kézbesítik. A hivatal székhelyének külterületén a kézbesítés, a lehetőséghez képest, címzett költségére külön küldőnccel végeztetik. A táviratok katonai cenzura alá esnek.

A Szerbiában felállított összes hadtáppostahivatalokhoz feladhatók. Közöséges (nem ajánlott) levelek nyitva, levelező-lapok nyomtatványok, hírlapok, árúminták, továbbá értékelevelek és postautalványok. Az értékelevelek írásbeli közleményt nem tartalmazhatnak. Azokat feladónak nyitott állapotban kell a postára hoznia és azt a felvevő-tisztviselő által történt átvizsgálás után, annak jelenlétében, a postahivatalban kell saját pecsétjével lezárnia. A postautalványok szelvényére csupán az összeg rendeltetésére, illetőleg elszámolására vonatkozó rövid feljegyzés tehető. Szerbiával magán-csomagforgalom egyelőre még nem áll fenn. Azonban tábori postacsomagok a katonai parancsnoksághoz beosztott egyének és hozzátartozóik címére állandóan küldhetők. A feladó által a postai küldeményekre feljegyzendő összes adatokat a küldemény címe, feladó címe és a postai kezelésre vonatkozó feljegyzéseket csak latin vagy német betűkkel ajánlatos felírni. Cyrill írás használata esetében mind ezek az adatok latin vagy német betűkkel is kiürandók.

Valjevo, kereskedői negyed.

Valjevo, Belgrádi-út, a cs. és kir. kerületi parancsnokság épülete.

SZERBIA

Árúbehozatal és kivitel. Az összes gazdasági ügyeket a főkormányzóság gazdasági csoportja intézi. A háborús állapotok következtében megszűnt mindenemű kereskedelmi forgalom és ennek folytán oly általános árúhiány állott be, hogy a főkormányzóság a legszükségesebb cikkek beszerzése végett központi árúraktárt volt kénytelen étesíteni. Ez a központi árúraktár volt az egyedüli szerv, melynek módjában állott a legszükségesebb áruforgalmat lebonyolítani. Az árúraktár tevékenységének két része volt és van a katonai kincstár részéről, ennek saját számlára, de a továbbadás céljával, vásárolt árúk beszerzése és az egyes szerb kereskedők részéről Magyarországon és Ausztriában — a központi árúraktár közvetítésével beszerzett árúk átvétele és továbbadása. Időközben, a viszonyok javulván és a főkormányzóság a szabad kereskedelemnek teret óhajtván nyitni, az árúraktár lassú beszüntetése határozottatott el. Ez az intézmény jelenleg kiárúsítja meglevő készleteit és annak befejezése után fel fog oszlatni. A központi árúraktár helyébe az illetékes katonai hatóságok cs. és kir. áruforgalmi központot létesítettek. Az áruforgalmi központ mindennemű szerb területekre irányuló ki- és beviteli ügyekben közvetítő hatóságként jár el. Ahazánkból szerb területekre szánt kiviteli engedélyek, valamint a szerb területekről Magyarországra szánt import esetekben az engedélyek megszerzése végett a cs. és kir. központi áruforgalmi hivatalhoz kell fordulni. Ez a hivatal a hazánkból történő export esetén 1%, a hazánkba való import esetén 2% díj fejében megszerzi a szükséges engedélyeket.

Tekintettel arra, hogy a megszállott területeken rendkívül nagy az árúhiány hazai ipartelepeinknek és kereskedőinknek melegen ajánljuk, hogy áraján-

lataikkal ellátott utazóikat a meghódított területekre minél előbb küldjék ki. Az egyes városokban székelő parancsnokságok a kereskedelmi utazóknak szükség esetén szívesen fognak segédkezni és útbaigazításokat nyújtani.

Szükségleti cikkek a megszállott területeken. Az okkupált területeken az árúkészletek csaknem teljesen kifogytak, különösen nagy a kereslet a következő árúban: mindennemű borok, pezsgőborok, ásványvizek, nyers szesz, papíráruk, dobozok, írópapír, írószerek, vas- és faszerszámok, eszközök, háztartási edények és eszközök. Továbbá képeslapok, öblösüvegárúk, tűkőr- és ablaküvegek, villamos lámpák, rövidárúk, játékarúk, nürnbergi árúk, kefék, cukor, cukorárúk, gyümölcskonzervek, kávé, tea, kétszersültök, textilárúk, férfi- és női kalapok, divatcikkek, bőrök, férfi-, női- és gyermekcipők, pamutárúk, gyapjúárúk, zománcozott edények, mező- és tejjgazdasági gépek, ekék, darálók, szántó-, arató- és vetőgépek, cséplőgépek, étel- és kenőolajok, kátrány, petroleum, ecet, gyertya, szappan, hamuzsír, szóda, cserépedény és agyagárúk. Gyógyszerek és gyógyszerészeti cikkek, fertőtlenítőszeres stb.

Pénzviszonyok. A cs. és kir. katonai fő kormányzóság a dinárértékre nézve kényszerárfolyamot léptetett életbe, melynek alapján egy dinár 50 fillér értékben váltandó be. A dinárpenznemnek hazánkba való bevitele a m. kir. miniszteriumnak 7.938—eln. 20. b. szám alatt kelt rendelete értelmében megtiltatott.

A megszállott területek jelentékenyebb városai. **Belgrád.** A Duna és a Száva partján, a fő kormányzóság székhelye. Lakosainak jelenlegi száma 52.894, villamos világítással, vízvezetékkel és közúti villamos forgalommal. Az üzletek nagyobb része megnyitott

Sabac, templomtér

Sjikovac,

SZERBIA

és a kereskedelmi forgalom, kivált a vasuti szállításnak 1916. évi május hó 1-től történt megnyitása óta mindinkább élénkülni kezd. A város mint főváros az ország ipari és kereskedelmi gócpontja volt. Ezidőszerint ipari telepei közül a szappan- és spódiungyárban folytatja a cs. és kir. katonai kincstár az üzemet. A csokoládégyár szintén megkezdte a gyártást, s míg kakaokészlete tart, azt feldolgozza. A bőrgyár kézi berendezésre a legközelebb üzembe fog helyezettetni, úgyszintén a szeszgyár is. A cukorgyár, a Weiffert-féle sörgyár, üzemben kívül áll. A Baillon-féle sörgyár csak addig működhetik, míg csekély malátakészlete el nem fogy. A városban volt két malom közül a Zacharia-féle malom üzembe szünetel, míg a Molnárok részvénytársasága a katonai kincstár számára öröl. A dohánygyár üzemben kívül áll.

A belgrádi piacon a következő magyar és osztrák bankok nyitottak eddig fiókokat: Osztrák-Magyar Bank, Magyar Általános Hitelbank, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Magyar Bank és Kereskedelmi rt., Wiener Bankverein, Österreichische Länderbank, Anglo-Österreichische Bank, Bosnische Landesbank, Prager Creditbank, Österreichisch-Bosnische Bank.

A szállodák közül a Hotel Post áll a polgári lakosság rendelkezésére. Ezenkívül üzemben van még a Grand Hotel, a London és Balkan szálló is de szobáik egyelőre a katonai hatóság által lefoglaltattak, ezidőszerint ezekben a polgári utasok szobát nem kaphatnak. A hajó és vasuti állomáson bérkocsik rendszerint nem kaphatók, a villamos vasút azonban a pályaudvarhoz csatlakozó járatokat tart fenn.

Sabac. A Száva partján, vasuti és hajózási gócpont, a Klenakon át hazánkba irányuló kivitel átmeneti állomása. Kerületi parancsnoksági székhely. A lakos-

ságnak jelenlegi száma körülbelül 6,000. E kerületben vannak a megszállott területek legtermékenyebb vidékei, ú. m. Wladomierze és a macsvai járás, hol a kenyérmagvakon kívül főképp szilvatermeléssel foglalkoznak. E kerületből látják el a cs. és kir. katonai vasutak talpfa-szükségletét is. A régebben üzemben volt ipartelepek, ú. m. a gőzmalom, sörgyár, városi villanytelep, téglagyár és fűrésztelep üzemben kívül áll. E város a gabona, szilva, szilvórium, dongafa és sertés kereskedelem gócpontja volt. A szerb uralom alatt a városban állami gazdasági iskola volt, internátussal egybekötve, mely jelenleg a katonai kincstár részéről gazdasági állomásként szerepel és területén főzelék- és zöldség-mintakertészet rendeztetett be. A városnak volt gymnáziuma és felsőbb leányiskolája. Bankintézet a piacon még nincs. A hajó- és vasuti állomásokon, melyek a város központjától kb. $1\frac{1}{2}$ km. távolságra vannak, kocsik nem találhatók. Szállodája a Kreis Hotel, melyben a kerületi parancsnokság engedélyével szobák kaphatók.

Smederevo (Semendria), a Duna partján, járási parancsnoksági székhely. Lakosainak jelenlegi létszáma 4438, hajó- és vasútállomással. E járásban vannak az ország legnagyobb szőlőtelepei, amelyek nagyobbára jelenleg is művelés alatt állanak. A városban volt két gőzmalom közül az egyik, a német katonai hatóság felügyelete alatt, üzemben van. A régebben üzemben volt 2 téglagyárban nem dolgoznak. A gőzfűrésztelep a katonai kincstári kezelésben működik. A szerbek által művelt lignit-bányák ezidőszerint víz alatt állanak. Az üzletekben árúkészletek nincsenek. A piacon bankintézet nem működik. Szálloda a Danilov Paulovits-féle, igen mérsékelt kényelmű berendezéssel. A hajó- és vasútállomásokon, melyek a

Jagodina, templom-tér

Jagodina, fapiac.

város központjától kb. 1 km.-re vannak, kocsik nem kaphatók.

Zabres a Száva partján, cs. és kir. katonai állomás-parancsnoksági székhely. Lakosainak jelenlegi létszáma körülbelül 550. Régebben fontos transzitoállomás volt, amennyiben az ország belsejéből érkező állat- és áruszállítmányok Boljevcsén keresztül szállítottak hazánkba. A cs. és kir. katonai vasút végállomása. Szálloda nincs, a vasuti és hajóállomásokon, melyek a helység szélén vannak, kocsik nem kaphatók.

Obrenovatz. A járási parancsnokság székhelye. A lakosok száma 2500, régebben nagyobb kereskedelmi gócpont volt, hol főképp állatbőr-, deszka-, szilvapálinka- és opánkakereskedelem bonyolítottatott le. Ipartelepei közül a fűrésztelep, a téglagyár üzemen kívül állanak, üzletei üresek, árúkészletei nincsenek. Bankintézet a piacon nem található. A szálloda jelenleg rendezés alatt áll. Az állomáson, mely a helység központjától kb. 1 km.-re van, kocsik nem kaphatók.

Jagodina. Járási székhely. A várost a Belica-patak szeli át. Lakosainak jelenlegi száma 5231. A városban levő Kleefisch-féle hús- és kolbászgyár a hadsereg számára dolgozik. A téglá-, mész-, sör-, cukor- és üvegyárak üzemen kívül állanak. A kereskedők nagyrésze kinyitotta üzletét. Árúhiány következtében a kereskedelem teljesen pang. Bankintézet a piacon nincs. A városban régebben földművesiskolával egybekötött tanítóképző volt 100 tanuló részére. A katonai kincstár 4 osztályú elemi iskolát létesített fiúk és leányok számára. A vidéken szép szőlőkultúrák találhatóak. A juhtenyésztés a járás székhelyen szépen fejlődik. A szarvasmarhaállományok gyöngék. A sertés- és baromfitenyésztés a hadműveletek következtében, szintén igen sokat szenvedett. Kocsik a város központ-

---

SZERBIA

---

jától kb. 1 km-re fekvő pályaudvaron nem kaphatók. Szállodák: a Hotel Dzambasch, Hotel Sarena, Hotel König von Ungarn mérsékelt kényelemmel.

Valjevo. A kerületi parancsnokság székhelye. Lakosainak jelenlegi száma kb. 5930. A várost a Kolubara-folyó szeli át. A város határán szerb földművelési iskola volt 70 ifjú számára való internátussal. Az iskola czidőszerint a kerületi parancsnokság gazdasági állomása és annak 53 hektárnyi területén a katonai parancsnokság minta- és kerti gazdaságot rendezett be. Azonkívül sajtogazdaság is üzemel, mely napi 40 kg. sajtot termel. A kerületben a selyemhernyótenyésztés szintén fontossággal bír. A kerület székhelyén a szilvás kertek területe kb. 17.000 hektárt tesznek ki és a lakosság főjövedelmi forrását az aszaltszilva, szilvalé és szilvakereskedés, valamint a pálinkafőzés képezi.

A város ipartelepei közül a cukorgyár üzembe helyezésén jelenleg dolgoznak, a gőzfűrés-, serfőző- és két téglagyár üzemben kívül állanak. A városi villamostelep vízi és gőzerőre van berendezve. Két gőzmalom és egy vízimalom, részint a katonai kincstárnak, részint a lakosságnak örül. Az üzletek tulajdonosai legnagyobbbrészt visszatértek, az árukészletek azonban kifogytak teljesen. A városban nagymennyiségű szilvóriumkészletek találhatók. A város központjától kb. 1½ km.-re fekvő állomáson kocsik nem kaphatók, szálloda a Grand Hotel és Hotel Szekulics. Bankok nincsenek.

Kragujevatz. A várost a Reka-Lepenica szeli át. Kerületi parancsnoksági székhely. Lakosainak jelenlegi száma kb. 18.000. A városban levő konzervgyár, börgyár, 2 téglagyár jelenleg nincs üzemben. Egy gőzmalom a kincstár és a lakosság számára dolgozik.

Jagodina, Dragovet-út.

Jagodina, alsó-főút.

A szódagyár és egy téglagyár a legközelebb üzembe fog helyeztetni. Egy márványbánya a katonai kincstár részéről tartatik üzemben. A kerületben szilva-, liszt-, és széna kivitelére számítanak. A katonai kincstár körülbelül 1600 juh és 600 tehénből álló állatállomány felett rendelkezik. A juhokról nyirt gyapjút Belgrádba szállítják. A városban volt két gimnázium, egy női tanítóképző és egy tűzérési altiszti iskola. A város területén van a szerb hadsereg arzenáletelepe, mely annak idején állítólag 100 millió frankon létesült s a békeidőben állandóan 2400 munkást foglalkoztatott. E telep jelenleg üzemben kívül áll. A város nagy kereskedelmi gócpont volt, hol főképp sertés, juh, szilva, szilvaíz és széna került eladásra. A város központjától kb. 1 1/2 km-re fekvő állomáson kocsik nem kaphatók. A Takowo-szállodában a kerületi parancsnokság utalványa alapján tiszta szobák kaphatók.

Krusevác. Kerületi parancsnoksági székhely., a stalác-uzicéi vasuti vonal mentén, amely Krusevácig rendes és keskenyvágányú, innét Uzicéig keskeny nyomtávú. Csinos, jól épült és élénk forgalmú város, közel a Moravához; főtere alig félkilométernyire esik a pályaudvartól. Lakossága 7400 főre tehető. (1914-ben 10.000 volt.) Szállodái közül eléggé megfelelők a «Magyar Király», továbbá a kisebbek közül az «Európa», «Ujvidék» stb. Néhány meglehetősen vendéglője is van az ivóvíz élvezhető. Gyárak a városban nincsenek üzemben; a bőrgyár nyersanyag hiányában üzemben kívül, néhány malom leégett. A városban virágzott kisipar is természetesen pang, nyersanyagok hiányában. Máskülönb a háborúnak semmi nyoma sem látszik a városban. A város nagyon élénk kereskedelmet folytatott Magyarországgal és Ausztriával. Kereskedői közül többen érzékeny veszteségeket szen-

védték a háború következtében, de ma már az üzletek nagyobb része nyitva van és várja a forgalomba hozható árut.

A Morava völgye termékeny síkságán minden fajta gabonanemű megterem és a kedvező időjárás következtében az elkésett vetés dacára jó termés várható. Mint mindenütt Szerbiában, e kerületben is nagy kiterjedésű gyümölcsösök vannak, főleg szilvások. A nagykiterjedésű kaszálók prima szénatermését, sajnos, szállítóeszközök hiányában nem lehet most még piacra hozni.

A hegyes vidékeket viruló lomberdők borítják, amelyeknek csak kis része áll rendszeres kihasználás alatt. Az erdők nagyobb része egyházi tulajdon.

Mintagazdaság. A katonai hatóság által hihetetlenül rövid idő alatt létrehozott mintagazdaság viruló állapotban van és bő termést ígér az összes terményekben.

A kerületnek egyéb nevezetesebb helyei *Jagodina*, *Tristnik*, *Alexandrovac* és *Oblicevo*, amelynek lőporgyára üzemképes állapotban került kezünkre.

Kraljevo. Járási székhely (a kerület székhelye Čačak), a Krusevac-uzicéi keskenyvágányú vasút és a Morava mentén. Kisebb, rendkívül élénk forgalmú esinos város, 3000 lakossal (1914-ben 5000 volt). Főtere kb. 1 km-re esik a pályaudvartól. Szállodái Wien, Budapest, továbbá a kisebbek közül Ungrija, Triest stb. Ivóvize élvezhető. A város egész Közép- és Délszerbia országutainak csomópontja, amennyiben itt találkoznak a Čačak, Kragujevac, Jagodina, Čuprija—Paracin, Stalac—Krusevac, továbbá a Raska (Novibazar és Mitrovica) és Ivajnica (Novaváros) felől vezető utak. Ezen fekvésénél fogva többet is szenvedett a minduntalan átvonuló hadseregek

Jagodina, járásparancsnokság.

Jagodina, utcai részlet.

SZERBIA

---

requisitói következtében, mint más városok, mindazonáltal hadvezetőségünk erélyes rendszabályai következtében ma már itt sem igen látszik nyoma a háborúnak és a városka tiszta utcáival, élénk forgalmával a legkedvezőbb benyomást kelti. Egy gőzmalom és egy börgyár üzemen kívül állanak. A város előnyös fekvésénél fogva predestinálnak mutatkozik mindennemű ipar telepítésére. Megemlítendő, hogy Kraljevo egész Közép- és Dél-Szerbia szilva-, szilva- és szilvóriumforgalmának központja. Főhelye az opánkagyártásnak. Ugyancsak centrális fekvésének köszönheti, hogy nagy kiterjedésű kereskedést üzemeltet eddig és közvetítette az áruforgalmat Ausztria Magyarország és főleg Dél-Szerbia között.

A járás — mint a čačaki kerület egyáltalán — túlnyomórészt hegyes és erdőtől borított, úgy hogy csak az itt már erősen keskenyedő Morava völgyében lehet nagyobb kiterjedésű gabonatermelésről szó. A katonai hatóság itt is létesített immár virágzásnak indult mintagazdaságot, amelyben kísérleti művelés is folyik. A kerületben a kitűnő minőségű szénát szállítási eszközök hiányában le kell legeltetni. A szilvasok terjedelme e kerületben 2700 hektárra tehető. A čačaki kerületben kb. 50,000 hektárnyi, nagyrészt állami tölgy- és bükkerdők vannak, amelyeknek csak elenyésző kis része áll rendes művelés alatt. Csak a Morava mentén találunk néhány fűrésztelepet. A cserzőanyag gyűjtése már megindult és rövid idő alatt rendszeresítetté fog. Bányák e vidéken alig vannak üzemben, Jarandol és Usce vidékén szén, mészkő márvány és nikkal található. E kerületben kielégítő mennyiségben található szarvasmarha és juh, továbbá kecske is, ellenben a sertés- és loállomány nagyon megritkult. Az Ibar folyó vízesése kb. 70

km.-re Kraljevótól, könnyű szerrel volna turbina-telep felállítására felhasználható. Nagyobb helyiségek e környéken: *Szamaïla* és *Vrba*.

Čačak. Kerületi székhely, a krusevác-uzicéi k. v. vasút és a Morava mentén, 5000 lakossal (1914-ben 7000 volt). Csinos, jól épített és kövezett város, amelynek főtere kb. 1 km.-re esik a pályaudvartól. Szállodák: «Viribus Unitis», továbbá még néhány kisebb vendégfogadó. Az üzemképesen maradt sör- és jéggyár, nyersanyag hiányában áll; a gőzmalom leégett. Čačakban jó hírnévnek örvendő, intelligens kereskedőcégek találhatók, amelyeknek nagyobb része újra megkezdette működését. Munkájuk megkönnyítésére a kerületi parancsnokság a belgrádi központi árúrakrár mintájára központi csarnokot szervezett, amelyhez a szükséges forgótőkét a čačaki kereskedők adták össze. A város közelében egy nagyobb méretű turbinatelep kezdő munkálatait a háború félbeszakította. Az alapítás 1 millió dinár tőkével alakult meg, amelyből 500,000 dinár fizettetett be. A társaság a Siemens-Halske céggel kötött szerződést a gépezet szállítására. Ezen telep van bivatva Čačak, G.-Milanovác, Kraljevó és Kragujevác városokat villamos árammal ellátni. A čačaki kerület sík részein mindennemű gabona, sőt dohány és kender terem; kitűnő minőségű szénát produkál. E kerületben is szép számmal van juh és kecske; szarvasmarha kevesebb. Legjobban a ló- és sertésállomány gyűrűlt meg. A dús lombos erdőkben rendszeresítve van a cserzőanyaggyűjtés a katonai hatóság egy bőrcserzőgyár létrehozását tervezi. A kerület hegységeiben mindentéle bányatermék található. Így Čačaktól kb. 15 km.-re 7 m. vastagságú 4500 kaloriás széntelep van feltárva. Dolnye-Gorievicenél vas-, Ofčar-Kablánál kénvas-

Morava.

Tanya Jagodina mellett.

SZERBIA

és manganvasérccek találhatók. Vannak továbbá pala-, márvány-, agyag- és mészkőrétegek.

Gorni-Milanovác. Čačaktól 22 km.-re fekszik északi irányban. A čačak-kragujevác, illetve čačak-arangjelováci tervezett keskenyvágányú vasuti vonalak alapítványát még a szerb kormány teljesen elkészítette Gorni-Milanovácig, úgy hogy jóformán csak a felépítmény hiányzik ahhoz, hogy a vonal üzembe vehetessék. Barátságos, csendes és tiszta, rendkívül egészséges fekvésű városka, kerületi székhely, 3000 lakossal (1914-ben 4000 volt). Szállodája nincsen, de a nagyvendéglőben néhány eléggé tiszta szoba áll az utazók rendelkezésére. Kocsit egyelőre Čačakról nem lehet kapni Gorni-Milanovácra, de a m. kir. Kereskedelmi Múzeum által beajánlott üzleti utazók részére a kerületi parancsnokság, kérésre, hajlandó Čačakra kocsit küldeni 5 K úvardij ellen. Az árú fuvarozása is nehézségekbe ütközik. A gyér számú paraszt-ökrös szekerek egy fuvarjáért 6—8 koronát kell fizetni. Miután egy kocsira kb. 3 q árút lehet csak felrakni, a fuvar kb. 2—2.50 koronába kerül 100 kilónkint. Vasuti összeköttetés hiányában a városban nem fejlődhetett ki élénkebb üzleti vagy ipari forgalom és nagy hiányában van a város mindenféle mesterembernek is. Szükség van ott kőműves, asztalos, ács, kovács, lakatos, szabó és órás iparosra egyelőre a katonaság volt kénytelen saját legénységéből műhelyeket szervezni a városban, hogy a fennálló szükségleten némiképpen segítve legyen. A kerületet erdőborította hegységek fedvén, a gabonatermelés elenyésző csekélységű, ellenben lombos erdőiben a cserzőanyaggyűjtés már folyamatba tétetett. Néhány gőzfűrészfelállítása is jó eredménnyel járna. A kereskedelem a múltban is

csak kis méretű volt, a lakosság eddigelé inkább Čačakon vagy Belgrádon fedezte szükségleteit. Rudnikon egy kisebb méretű bánya van üzemben, a vidéken réz-, antimon- és vasérc található.

Uziče. A Krusevácnál kezdődő keskenyvágányú vasút végállomása, a Morava mellett, kerületi székhely, főtere kb. 1 km-re esik a pályaudvartól. Csinos, jól épített, tiszta város, villanyvilágítással, lakosai száma 4500 (1914-ben 6000 volt) Szálloda a városban nincsen, de Gielaszimovič nagyvendéglőjében 7—8 tiszta szoba kapható. A gőzmalmost és a szövőgyárat a hatóság tartja üzemben. Ez utóbbinak még kb. 3 hónapra való pamut-készlete van. Van továbbá még a város mellett egy téglagyár is. Számottevő kisiparos foglalkozott itt békeidőben bőrcserzéssel, lenszövással és opánkagyártással. A város közelében turbina-telep áll, mely körülbelül 75 HP-t szolgáltat ez látja el a várost villamos világítással és tartja üzemben a szövőgyár székeit. A kerületben kevés a síkság a síkokon mindenféle gabonát termelnek. Sok és kitűnő széna terem a kerületben, amelyből kb. 400 vagonnal ki lehetne vinni. Itt is mindenféle kitűnően művelt szilvások vannak; nagy mennyiségű aszalt szilva, íz és szilvórium jut majd ismét kivitelre. A Tara-Planinán, lomberdőkön kívül, fenyőerdők is találhatóak. A Drina-folyó medre rendkívül alkalmassá teszi ezen erdőket a kihasználásra, amennyiben a fát le lehet úsztatni a Száván át a Dunáig. A katonai hatóság már fel is állított egy kötélpályát a fa leszállítására a folyóhoz. A gyanta- és cserzőanyag gyűjtése a kerületben már folyik és faszénégetők is fognak itt felállíthatni. A vidék nagyon alkalmas lenne gőzfűrészfelállítására, főleg hordódongákhoz alkalmas anyag található. Ebben a kerületben van Pozsega város, 2000 lakossal.

Kraljevo, «Budapest» szálloda.

Kraljevo, «Wien» szálloda.

Uzicétől kb. 57 km. jó karban levő kocsíút vezet Kremnán és Mokragorán át a bosnyák határszéli *Vardiste*-ig, amely kiinduló állomása a Visegrád-Sarajevói keskenyvágányú vasútnak. Ezen a vonalon a vasuti munkálatok folyamatban vannak és remélhető, hogy a vonal 1917 őszéig el fog készülni.

Vasutak, Szerbiában a vasuti forgalmat a háború alatt részben a hadsereg főparancsnoksága vezényli, egyetértésben a hadügyminiszteriummal, amely az üzemben álló vasutak igazgatásával a Belgrádban székelő cs. és kir. Katonai vasutak déli parancsnokságát (Kommando der Heeresbahnen, Süd) bízta meg — részben pedig a 7. sz. Német Katonai Vasutak igazgatósága Nisben tartja üzemben.

«Belgrád» a m. kir. államvasutak végállomása és egyben az egyelőre még a Német Katonai Vasutak 7. számú igazgatósága (Militär Eisenbahn-Direktion No. 7., vagy röviden: «MED. 7.») üzemben álló belgrád-nisi fővonal kiinduló állomása.

1916 május 1-én a következő vasuti vonalak adatták át a polgári személy- és áruforgalomnak: a) *A német katonai vasutak üzemben* 1. Belgrád—Velika-Plana—Lapovo—Jagodina—Cuprija—Paracin—Stalac—Alexinac—Nis. A rendes nyomtávú fővonal, amely Cuprijától Stalacig bolgár területen halad és Stalaccon túl újra bolgár területre lép; 2. Velika Plana—Senedria (Smederovo) (átkelés Kevevára) rendes nyomtávú vonal; 3. Lapovo—Kragujevac rendes nyomtávú vonal. b) *A cs. és kir. Katonai vasutak üzemben* 1. Stalac—Krusevac rendes és keskeny nyomtávú vonal; 2. Krusevac—Kraljevo—Čačak—Užice keskeny nyomtávú vonal, 3. Vuk-Mladenovac—Arangjelovac—Lajkovac—Valjevo keskeny nyomtávú vonal; 4. Lajkovac—Obrenovac—Zabrez (átkelés Boljevci) keskeny

nyomtávú vonal; 5. Koniljaca—Loznica—Ljesnica—Sabác (átkelés Klenák) keskeny nyomtávú vonal 6. Mitrovica—Pristina vonal.

A belgrád—stalác—nis-i fővonalon ezidőszerint két rendszeresített vonatpár szállít polgári utasokat; egyelőre még nagyrészt padokkal felszerelt árúszállító vagy legjobb esetben III. oszt. kocsikban. A II. oszt. kocsikat most még csak katonatisztek és a hivatalból utazók, esetleg hivatalosan ajánlott utazók használhatják. E vonatok d. u., illetve éjjél után 1 órakor indulva Belgrádból, 8.30-kor (este és reggel) érkeznek Jagodinába és 11-kor Stalacba.

A *stalác—uzicei* vonalon ugyancsak két vonatpár van forgalomban, amelyek közül azonban csak az egyiknek van közvetlen csatlakozása Belgrád felé. E vonat d. u. 11.20-kor indulva Stalacról, 12-kor érkezik Krusevádra, d. u. 3.40-kor Kraljevóba, 6-kor Čačakra és este 9.30-kor Uzicébe. Visszafelé reggel 6-kor indul Uzicéből; d. u. 3-kor érkezik Krusevádra és másnap reggel 4.40-kor Belgrádba.

A fontosabb ideiglenes jellegű személy- és podgyász szállítási határozmányok 1. szállítási kötelezettség nem áll fenn. Az utazók biztonságáért, vonatesatlakozásokért és az utazási célpontok eléréseért a vasút nem szavatol. Váltott menetjegyek és kifizetett fuvarok összegei, amennyiben a szállítás üzemi okokból elmarad, visszatérítetnek. 2. Menetjegyek csak útlevelek vagy igazoló jegyek felmutatása ellen adatnak ki. 3. Gyermek után, betöltött 4-ik évüktől tizedik évükig vagy fiatalabb gyermekek után is, amennyiben azok külön helyet foglalnak el, félmenetjegy váltandó. Négy éven alúli gyermekek, ha nem foglalnak el külön helyet, ingyen utaznak. 4. Az az utas, aki jegy nélkül találtatik a vonaton, az a vonat

Kraljevo. Vilmos császár-utca.

Laktanya Kraljevóban.

S Z E R B I A

által megtett egész út menetárának négyszeresét, legalább is azonban 20 koronát tartozik megfizetni. 5. Az utazás nem szakítható meg. 6. Kézipodgyász számára az utas csak az ülés feletti és alatti helyet veheti igénybe. 7. Utikellékeket tartalmazó utipodgyász gyanánt személyenként legföljebb 70 kg. adható fel. Utasok, akik utazáshoz nem szükséges holmikat csomagolnak podgyászuk közé, 20 kor bírságot fizetnek. Podgyászt határidőbiztosítással feladni nem lehet, a podgyász elveszése esetére vagy megrongálásáért a vasút nem vállal felelősséget.

A fontosabb ideiglenes jellegű áruszállítási határozmányok. 1. Szállítási kötelezettség és határidőbiztosítás nincsen. 2. Fuarlevelekül az osztrák és magyar és a bosnyák-hercegovinai vasutakon a belföldi forgalomban érvényes szállítólevelek használandók. Átmeneti fuvarlevelekkel csakis Ausztriába, Magyarországra vagy Boszniába vagy onnét feladott árúk szállíthatók. A mitrovica—pristinai vonal állomásaival való, vagy a Pristinán túlra szóló forgalomban átmeneti fuvarlevelek nem használhatók. E küldeményeket Pristinán újra fel kell adni. A német katonai vasúti igazgatóság vonalaira rendelt küldeményeknél *nemzetközi* fuvarlevelek használandók. 3. A fuvarleveleken közzétett vasúti szabályzat a cs. és kir. Katonaivasutakra és a német katonai vasutakra nem érvényes. 4. A fuvarlevelek latin vagy német betűvel tintával írva vagy nyomtatva vagy bélyegezve német (szolgálati) nyelven szövegezendők. A szövegnek egy más, a feladási állomáson divó nyelven való megismétlése meg van engedve, de a vasut csakis a német nyelvű adatokat tartja mérvadóknak. 5. A fuvar a Katonai vasutak helyi forgalmában előre fizetendő amennyi-

ben mégis az árúküldemények keskenyvágányú vonalakon át irányíttatnak, a fuvarok feladáskor fizetendők s csak az átrakodási állomásig, míg a fuvardíj maradéka átutaltatik a címzett terhére. A német katonai vasutak forgalmában a fuvarokat ugyancsak előre kell fizetni; a külföldi forgalomban azonban csakis «Belgrád átmenet» állomásig. Az onnét esedékes fuvar és vám a címzettől szedendő be. A külföldről érkező árúk Belgrádig esedékes fuvar- és vámösszege a feladó által fizetendő. Stalac és Mladenovac állomásokon át az osztrák-magyar katonai vasutak vonalaira átmenő küldeményeknél Ausztria-Magyarország vagy Németországba való feladásnál a fuvar «Belgrád átmenet» állomásig a feladótól, viszont a Szerbiába irányuló forgalomnál a fuvarnak «Belgrád átmenet» állomástól a címzettől szedendő be. Oly küldemények fuvarösszege, amelyek bérmentve adandók fel előre letétbe helyezendők. Ezen árúk jegyzékét a feladóállomásoknál és a Kereskedelmi Múzeum tarifaosztályánál meg lehet tekinteni. Ilyenek: a jég, friss halak, friss zöldség, új bor, vad, leölt baromfi, élő növények, használt ládák, kosarak, friss gyümölcs, élő állatok stb. Utánvételi és utólagos rendeltetési változtatások nem eszközölhetők. 6. A címzett értesítése az árúkiadás helyén való kifüggesztés útján történik. 7. A vasút nem vállal felelősséget a küldemények elveszése, megfogyatkozása vagy rongálásáért. 8. A vasuti szállításból kizárt árúk jegyzéke megtekinthető a m. kir. Kereskedelmi Múzeum tarifaosztályánál. 9. A fuvardíjak felszámításánál a súly szolgál alapul. 10. A német katonai vasutak díjazásában foglalt *Kivételes díjazás* a következő árúkra érvényes: Szén, koks, fatönk, bot és hasáb építési anyagok, kövek, téglá, pala, kavics, homok, mész, cement,

Kraljevo. Parancsnok-utca.

Kraljevo. Mellékutca.

S Z E R B I A

---

agyag, gipsz, épületfa, cementcsövek; cukorrépa és répaszelet, vas- és manganvasérc, rézérc, salak, füres hordók, vödörök, kosarak, ketrecek, amelyek súlya nem használja ki a kocsik rakodási képességét. Minden egyéb áruküldemény az általános díjazás alá esik.

Minden egyéb vasúti szállítási ügyben a m. kir. Kereskedelmi Múzeum tarifaosztálya szolgál felvilágosítással.

S Z E R B I A

A cs. és kir. katonai vasutak személyszállítási díjszabása.

Távolság kilométer	Menetár III. oszt.	Távolság kilométer	Menetár III. oszt.	Távolság kilométer	Menetár III. oszt.
1—6	—30	37—38	1'90	141—150	7'50
7—8	—40	39—40	2'—		
9—10	—50			151—160	8'—
11—12	—60	41—42	2'10	161—170	8'50
		43—44	2'20	171—180	9'—
13—14	—70	45—46	2'30	181—190	9'50
15—16	—80	47—48	2'40	191—200	10'—
17—18	—90	49—50	2'50		
19—20	1'—			201—210	10'50
		51—60	3'—	211—220	11'—
21—22	1'10	61—70	3'50	221—230	11'50
23—24	1'20	71—80	4'—	231—240	12'—
25—26	1'30	81—90	4'50	241—250	12'50
27—28	1'40	91—100	5'—		
29—30	1'50			251—260	13'—
		101—110	5'50	261—270	13'50
31—32	1'60	111—120	6'—	271—280	14'—
33—34	1'70	121—130	6'50	281—290	14'50
35—36	1'80	131—140	7'—	291—300	15'—

Kraljevo. Körút.

Kraljevói utca.

SZERBIA

A cs. és kir. katonai vasutak áruszállítási díjszabása.

Kilométer	Gyors- árú ¹	Darab- árú ¹	Teljes kocsi- rakomá- ny ²	Kilométer	Gyors- árú ¹	Darab- árú ¹	Teljes kocsi- rakomá- ny ²
	fillér 100 kg.-ként				fillér 100 kg.-ként		
1—8	—49	—36	—25	71—80	3·08	1·80	1·40
9—10	—56	—40	—28	81—90	3·14	2·—	·56
11—12	—63	—44	—31	91—100	3·80	2·20	1·72
13—14	—70	—48	—34	101—110	4·16	2·40	1·87
15—16	—78	—52	—38	111—120	4·52	2·60	2·02
17—18	—85	—56	—41	121—130	4·88	2·80	2·17
19—20	—92	—60	—44	131—140	5·24	3·—	2·32
21—22	—99	—64	—47	141—150	5·60	3·20	2·47
23—24	1·06	—68	—50	151—160	5·96	3·40	2·62
25—26	1·14	—72	—54	161—170	6·32	3·60	2·77
27—28	1·21	—76	—57	171—180	6·68	3·80	2·92
29—30	1·28	—80	—60	181—190	7·04	4·—	3·07
31—32	1·35	—84	—63	191—200	7·46	4·20	3·22
33—34	1·42	—88	—66	201—210	7·76	4·40	3·37
35—36	1·50	—92	—70	211—220	8·12	4·60	3·52
37—38	1·57	—96	—73	221—230	8·48	4·80	3·67
39—40	1·64	1·—	—76	231—240	8·84	5·—	3·82
41—42	1·71	1·04	—79	241—250	9·20	5·20	3·97
43—44	1·78	1·08	—82	251—260	9·56	5·40	4·11
45—46	1·86	1·12	—86	261—270	9·92	5·60	4·25
47—48	1·93	1·16	—89	271—280	10·28	5·80	4·39
49—50	2·—	1·20	—92	281—290	10·64	6·—	4·53
51—60	2·36	1·40	1·08	291—300	11·—	6·20	4·67
61—70	2·72	1·60	1·24				

¹ Tetszés szerinti mennyiségben.

² Fűrészelvényként legalább 10,000 kg. feladásánál vagyily úlj után való fuvarfizetés mellett.

Kilométer-

1. A Zabrez—Valjevo—Lajkvác—

	Barosevác	Boljevici	Brgule	Bukovnik	Burova	Darosava	Divci	Grabovác	Inerak
Arangjelovác	22	116	63	6	27	10	58	23	63
Barosevác	—	88	41	16	4	12	36	45	41
Boljevici	—	—	53	104	84	106	100	139	95
Brgule	—	—	—	56	36	53	47	86	42
Bukovnik	—	—	—	—	20	4	42	29	57
Burova	—	—	—	—	—	16	31	50	37
Darosava	—	—	—	—	—	—	48	33	53
Divci	—	—	—	—	—	—	—	81	5
Grabovác	—	—	—	—	—	—	—	—	86
Inerak	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jabucje	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopljare	—	—	—	—	—	—	—	—	—

* Csak személy- és podgyászforgalomban.

mutató.

Mladenovác vonalon.

Jabucje	Kopljare	Lajkvác	Lazarovác	Maliborak	Mladenovác	Obrenovac	Rudovci	Selobanja	Slovac	Stubline	Valjevo	Zabrez
50	14	42	34	57	32	80	18	8	50	70	70	89
28	36	20	12	35	54	58	4	30	28	48	48	67
66	130	74	82	59	148	36	98	124	82	46	102	27
13	77	21	29	6	95	17	45	71	29	7	49	26
44	20	37	29	51	38	74	12	14	44	64	64	77
24	40	16	8	30	58	53	8	34	23	43	45	57
40	24	32	24	47	42	70	8	18	40	60	60	79
24	72	16	24	31	90	54	40	66	8	44	12	63
73	9	65	57	80	9	103	41	15	73	93	93	112
29	77	21	29	36	95	59	45	71	13	49	7	68
—	64	8	16	7	82	30	32	58	16	20	36	39
jare	—	56	48	71	18	92	32	6	64	84	84	103
Lajkvác	—	—	8	15	74	38	24	50	8	28	28	47
Lazarovác	—	—	—	23	66	46	16	42	16	36	36	55
Maliborak	—	—	—	—	89	23	39	65	23	13	43	32
Mladenovác	—	—	—	—	—	112	50	24	82	102	102	121
Obrenovac	—	—	—	—	—	—	62	88	46	10	66	9
Rudovci	—	—	—	—	—	—	—	26	32	52	52	71
Selobanja*	—	—	—	—	—	—	—	—	58	78	78	97
Slovac	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	20	55
Stubline*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	19
Valjevo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75
Zabrez	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

SZERBIA

2. A Stalac

	Adrani *	Čačak	Dedina	Garjani	Jelendo	Kosevi	Kraljevo	Krusevac	Ovčar Banja *	Pocekovina
Adrani *	—	27	67	77	52	58	8	65	45	44
Čačak		—	95	50	25	85	35	92	18	71
Dedina			—	145	120	10	60	3	113	24
Garjani				—	25	135	85	142	32	121
Jelendo					—	110	60	117	7	96
Kosevi						—	50	7	103	14
Kraljevo							—	57	53	36
Krusevac								—	110	21
Ovčar Banja *									—	89
Pocekovina										—
Podunovci										—
Požega										—

* Csak személy- és postgyűjtőforgalomban.

SZERBIA

Uzice vonalon.

Podunovci	Požega	Prijevar	Samalie	Slatina	Stalac	Stapanje	Trstenik	Užice	Užici	Vrba	Vrnjanska Banja	Zablaće
22	63	37	6	13	80	50	37	87	72	17	30	18
49	36	10	21	14	107	77	64	60	45	44	57	9
46	131	105	74	81	12	18	31	155	139	51	38	86
99	14	40	71	64	157	127	114	10	6	94	107	59
74	11	15	46	39	132	102	89	35	20	69	82	34
36	121	95	64	71	22	8	21	145	129	41	28	76
14	71	45	14	21	72	42	29	95	80	9	22	26
43	128	102	71	78	15	15	23	152	136	48	35	83
67	18	8	39	32	125	95	82	42	26	62	75	27
22	107	81	50	57	36	6	7	131	115	27	14	62
85	59	28	35	58	28	15	109	93	5	8	40	
ga	—	26	57	50	143	113	100	24	9	80	93	45
Prijevar			31	24	117	87	74	50	35	54	67	19
Samalie			—	7	86	56	43	81	66	23	36	12
Slatina					93	63	50	74	58	30	43	5
Stalac					—	30	43	167	151	63	50	98
Stapanje							13	137	131	33	20	68
Trstenik								124	108	20	7	55
Užice									15	104	117	69
Užici										89	102	54
Vrba											13	35
Vrnjanska Banja											—	48
Zablaće												—

S Z E R B I A

3. A Sabac—Koviljaca vonalon.

	Dublje	Koviljaca*	Lipnica	Ljeznica*	Loznica	Novoselo	Projavar	Ribari	Sabac	Stitar	Zminjak
Dublje	—	42	30	21	36	18	13	9	15	7	6
Koviljaca		—	12	21	6	25	29	34	57	49	36
Lipnica				9	6	12	17	21	45	37	24
Ljeznica *				—	15	3	8	12	36	28	13
Loznica						18	23	28	51	43	30
Novoselo							4	9	32	24	12
Projavar								5	28	20	7
Ribari									23	15	4
Sabac										8	21
Stitar											13
Zminjak											

* Csak személy- és podgyászforgalomban.

4. A Pristina—Mitrovica vonalon.

	Mitrovica	Oblic	Pristina	Vucitro
Mitrovica	—	27	33	8
Oblic			6	19
Pristina			—	25
Vucitro				—

Kraljevo. «Bosna» kávéház.

Utcai élet Kraljevóban.

S Z E R B I A

A német katonai vasutak 7. sz. igazgatósága üzemében álló vonatok árúszállítási díjszabásai.

Díjfelek korona-fillérben 100 kg.-ként.

Kilométer	Darab áru	Kocsirakomány	I. sz. kiv. díjssz.	Kilométer	Darab áru	Kocsirakomány	I. sz. kiv. díjssz.
1	27	21	21	29	69	49	35
2	28	22	21	30	70	50	35
3	30	23	22	31	72	51	36
4	31	24	22	32	73	52	36
5	33	25	23	33	75	53	37
6	34	26	23	34	76	54	37
7	36	27	24	35	78	55	38
8	37	28	24	36	79	56	38
9	39	29	25	37	81	57	39
10	40	30	25	38	82	58	39
11	42	31	26	39	84	59	40
12	43	32	26	40	85	60	40
13	45	33	27	41	87	61	41
14	46	34	27	42	88	62	41
15	48	35	28	43	90	63	42
16	49	36	28	44	91	64	42
17	51	37	29	45	93	65	43
18	52	38	29	46	94	66	43
19	54	39	30	47	96	67	44
20	55	40	30	48	97	68	44
21	57	41	31	49	99	69	45
22	58	42	31	50	100	70	45
23	60	43	32	51	102	71	46
24	61	44	32	52	103	72	46
25	63	45	33	53	105	73	47
26	64	46	33	54	106	74	47
27	66	47	34	55	108	75	48
28	67	48	34	56	109	76	48

SZERBIA

Kilométer	Darró árú	Kocsirakomány	I. sz. klv. d/jez.	Kilométer	Darró árú	Kocsirakomány	I. sz. klv. d/jez.
57	111	77	49	91	162	111	66
58	112	78	49	92	163	112	66
59	114	79	50	93	165	113	67
60	115	80	50	94	166	114	67
61	117	81	51	95	168	115	68
62	118	82	51	96	169	116	68
63	120	83	52	97	171	117	69
64	121	84	52	98	172	118	69
65	123	85	53	99	174	119	70
66	124	86	53	100	175	120	70
67	126	87	54	101	177	121	71
68	127	88	54	102	178	122	71
69	129	89	55	103	180	123	72
70	130	90	55	104	181	124	72
71	132	91	56	105	183	125	73
72	133	92	56	106	184	126	73
73	135	93	57	107	186	127	74
74	136	94	57	108	187	128	74
75	138	95	58	109	189	129	75
76	139	96	58	110	190	130	75
77	141	97	59	111	192	131	76
78	142	98	59	112	193	132	76
79	144	99	60	113	195	133	77
80	145	100	60	114	196	134	77
81	147	101	61	115	198	135	78
82	148	102	61	116	199	136	78
83	150	103	62	117	201	137	79
84	151	104	62	118	202	138	79
85	153	105	63	119	204	139	80
86	154	106	63	120	205	140	80
87	156	107	64	121	207	141	81
88	157	108	64	122	208	142	81
89	159	109	65	123	210	143	82
90	160	110	65	124	211	144	82

Cačak a templommal.

Cačak.

S Z E R B I A

Kilométer	Darab ární	Kocsirnkomány	I. sz. kőv. díjaz.	Kilométer	Darab ární	Kocsirnkomány	I. sz. kőv. díjaz.
125	213	145	83	159	264	179	100
126	214	146	83	160	265	180	100
127	216	147	84	161	267	181	101
128	217	148	84	162	268	182	101
129	219	149	85	163	270	183	102
130	220	150	85	164	271	184	102
131	222	151	86	165	273	185	103
132	223	152	86	166	274	186	103
133	225	153	87	167	276	187	104
134	226	154	87	168	277	188	104
135	228	155	88	169	279	189	105
136	229	156	88	170	280	190	105
137	231	157	89	171	282	191	106
138	232	158	89	172	283	192	106
139	234	159	90	173	285	193	107
140	235	160	90	174	286	194	107
141	237	161	91	175	288	195	108
142	238	162	91	176	289	196	108
143	240	163	92	177	291	197	109
144	241	164	92	178	292	198	109
145	243	165	93	179	294	199	110
146	244	166	93	180	295	200	110
147	246	167	94	181	297	201	111
148	247	168	94	182	298	202	111
149	249	169	95	183	300	203	112
150	250	170	95	184	301	204	112
151	252	171	96	185	303	205	113
152	253	172	96	186	304	206	113
153	255	173	97	187	306	207	114
154	256	174	97	188	307	208	114
155	258	175	98	189	309	209	115
156	259	176	98	190	310	210	115
157	261	177	99	191	312	211	116
158	262	178	99	192	313	212	116

SZERBIA

Kilométer	Darab ártí	Kocsiratombány	I. sz. kfv. díjaz.	Kilométer	Darab ártí	Kocsiratombány	I. sz. kfv. díjaz.
193	315	213	117	227	366	247	134
194	316	214	117	228	367	248	134
195	318	215	118	229	369	249	135
196	319	216	118	230	370	250	135
197	321	217	119	231	372	251	136
198	322	218	119	232	373	252	136
199	324	219	120	233	375	253	137
200	325	220	120	234	376	254	137
201	327	221	121	235	378	255	138
202	328	222	121	236	379	256	138
203	330	223	122	237	381	257	139
204	331	224	122	238	382	258	139
205	333	225	123	239	384	259	140
206	334	226	123	240	385	260	140
207	336	227	124	241	387	261	141
208	337	228	124	242	388	262	141
209	339	229	125	243	390	263	142
210	340	230	125	244	391	264	142
211	342	231	126	245	393	265	143
212	343	232	126	246	394	266	143
213	345	233	127	247	396	267	144
214	346	234	127	248	397	268	144
215	348	235	128	249	399	269	145
216	349	236	128	250	400	270	145
217	351	237	129	251	402	271	146
218	352	238	129	252	403	272	146
219	354	239	130	253	405	273	147
220	355	240	130	254	406	274	147
221	357	241	131	255	408	275	148
222	358	242	131	256	409	276	148
223	360	243	132	257	411	277	149
224	361	244	132	258	412	278	149
225	363	245	133	259	414	279	150
226	364	246	133	260	415	280	150

Čačak. Katonaságunk ebédet osztott az árváknak.

Čačak. Katonai temető.

S Z E R B I A

Kilométer	Darab árá	Kocsirakomány	I. sz. kiv. díjaz.	Kilométer	Darab árá	Kocsirakomány	I. sz. kiv. díjaz.
261	417	281	151	269	429	289	155
262	418	282	151	270	430	290	155
263	420	283	152	271	432	291	156
264	421	284	152	272	438	292	156
265	423	285	153	273	435	293	157
266	424	286	153	274	436	294	157
267	426	287	154	275	438	295	158
268	427	288	154				

Kilométer- mutató
a 7. sz. német katonai vasuti igazgatóság kezelése alatti vonalain.

	Adrovac*	Alexinac	Bagsdan	Belgrád	Buljevac	Bar	Ciccrac	Crvenikrst	Cuprija	Gjurinac	Jagodina	Kragujevac	Kusadac
Adrovac* ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alexinac ...	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bagsdan ...	91	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgrád ...	211	215	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Buljevac ...	119	123	99	219	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bar ...	168	172	148	268	49	—	—	—	—	—	—	—	—
Ciccrac ...	39	213	52	172	81	129	—	—	—	—	—	—	—
Crvenikrst ...	31	27	121	241	150	199	70	—	—	—	—	—	—
Cuprija ...	63	66	29	149	71	120	24	93	—	—	—	—	—
Gjurinac ...	169	173	79	42	178	226	131	200	107	—	—	—	—
Jagodina ...	76	79	16	136	84	133	37	106	13	94	—	—	—
Kragujevac ...	130	134	40	139	139	188	92	161	68	98	55	—	—
Kusadac ...	143	147	53	68	152	200	105	174	81	26	68	72	—
Lapovo p. u.	101	105	11	110	110	158	63	132	39	69	26	30	43
Lozvík ...	140	144	50	110	148	197	101	170	78	69	65	68	43
Markovac ...	111	114	20	101	119	168	72	141	48	59	35	39	33
Metovnica ...	147	151	127	247	28	21	109	178	99	205	112	167	180
Mirovo ...	112	116	92	212	8	56	74	143	64	171	77	132	145
Mladenovac ...	158	162	68	54	166	215	119	188	96	12	83	86	15
Mutnica ...	71	45	61	171	49	98	32	101	23	129	36	91	103
Osipacnica ...	146	150	56	117	155	203	108	177	84	75	71	75	49
Palanka ...	132	136	42	79	141	189	93	163	70	38	57	61	12
Paracin ...	56	60	35	156	64	113	17	86	7	114	20	75	88
Radja ...	176	180	86	35	185	233	137	207	114	7	101	105	33
Ravnarska ...	93	97	59	180	102	151	55	124	31	138	44	99	112
Ripanj ...	190	193	99	22	198	247	151	220	127	21	114	118	47
Semendria ...	165	169	75	135	173	222	126	195	103	94	90	93	68
Senje ...	73	77	39	159	82	130	34	104	11	118	24	79	92
Senjski Rudnik p. u.	83	87	49	169	92	140	45	114	21	128	34	89	102
Stalac ...	35	38	57	177	85	134	5	65	28	135	41	96	109
Vehika Plana ...	120	124	30	91	129	178	82	151	58	49	45	49	23
Vlaskopolje ...	163	167	73	48	172	220	124	194	101	7	88	92	20

Lapovo p. u.	Lozvík	Markovac	Metovnica	Mirovo	Mladenovac	Mutnica	Osipacnica	Palanka	Paracin	Radja	Ravnarska	Ripanj	Semendria	Senje	Senjski Rudnik p. u.	Stalac	Vehika Plana	Vlaskopolje	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
138	176	147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	141	112	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	57	48	194	159	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	100	71	77	42	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	7	36	183	146	64	106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	31	22	169	134	26	92	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	85	55	92	57	103	16	91	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	75	66	213	178	19	136	82	44	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	109	79	130	95	127	53	115	101	38	145	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	89	79	226	191	32	150	95	58	134	14	158	—	—	—	—	—	—	—	—
64	26	55	201	166	82	125	19	57	110	101	134	114	—	—	—	—	—	—	—
50	88	59	109	74	106	33	95	80	18	124	21	138	113	—	—	—	—	—	—
60	98	69	120	85	116	43	105	91	28	135	11	148	123	11	—	—	—	—	—
67	106	76	113	78	124	37	112	98	22	142	59	155	131	39	49	—	—	—	—
20	20	10	157	122	38	80	26	12	65	56	89	70	45	69	79	86	—	—	—
62	12	53	200	165	6	123	69	31	108	13	132	27	88	111	122	129	43	—	—

Senjski Rudnik

Hajózás. 1. *Utasok szállítása.* A Dunagőzhajózási társaság személyszállító gőzösei naponta közlekednek a Budapest-belgrádi vonalon, amely járatokhoz a Wien-budapesti vonalon közlekedő gőzösök csatlakoznak. Zemun és Belgrád között a D. G. T. és M. F. T. R. gőzösei felváltva látják el az átkelési forgalmat oly módon, hogy hetenkint 4-szer a D. G. T. 3-szor pedig a M. F. T. R. gőzöse közlekedik. Naponta 15-ször indul az átkelési gőzös Zemuntól Belgrádba és 15-ször Belgrádból Zemunba. Belgrád és Orsova között nincsen polgári forgalom. Orsova és Rustsuk között heti 3 személyszállító járatot tart fenn a M. F. T. R. és 4-et a D. G. T. E járatok a román állomásokat ez idő szerint nem érintik.

2. *Gyorsárúforgalom.* A személyszállító gőzösökkel, azokban a viszonylatokban, amelyekben azok közlekednek, gyorsárúk is szállíthatnak, de azok mennyisége a hajókon levő szabad hely mérvéhez képest korlátozva van.

3. *Teherárúforgalom.* Wien, Pozsony Ujpest, Budapest és a Budapest-zemuni vonal állomásain úgy a M. F. T. R. mint a D. G. T. Belgrád rendeltetésű teherárúkat korlátozás nélkül elfogadnak. Ép így Belgrádon is a fentebb említett állomásokra. A belgrád-orsovai vonal állomásaira azonban a teherárúfelvétel még szünetel. Ép így szünetel a polgári forgalom a Száva állomásaival is. Ezzel szemben, fuvarlevelenkint legalább 5000 kg. súlyu polgári teherárúk

Uziče. Főtér.

Török várrom Uziče mellett.

feladhatók Wien, Pozsony, Budapest, Vukovár, Ujvidék, Zemun, Bázias és Orsova állomásokon, Vidin, Lom, Rahova, Somowit, Swischtow, Rustsuk bulgár és T. Severin, Calafat, Corábia, T. Magurele és Giurgiu román állomásokra. Romániából és Bulgáriából felfelé irányuló forgalom lebonyolítása kizárólag a cs. és kir. központi szállítási vezetőség (K. u. K. Zentral Transportleitung) rendelkezései szerint a hadvezetőség szolgálatában álló járóművek útján történik.

Utazási lehetőségek kereskedők és iparosok számára. A Belgrádba utazók a következőkhöz tartásuk magukat Kérjenek 1. Az illetékes rendőrségi hatóságnál fényképes «Igazoló-jegy»-et a következő záradékkal «Külön katonai engedély alapján érvényes a külső hadműveleti terület határainak átlépésére». Továbbá 2. szerezzenek be az illetékes kerületi kereskedelmi és iparkamarától bizonyítványt, amelyben a kamara igazolja, hogy a kérvényező megbízható egyéniség és hogy Belgrádba való utazása gazdasági közérdek. Végül 3. ezen okmányokat küldjék be a M. Kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatóságához azon kéréssel, hogy az a belgrádi cs. és kir. főkormányzóság útlevélhivatalánál javasolja a Belgrádba való utazáshoz szükséges engedély megadását. A Kereskedelmi Múzeum igazgatósága ezen okmányok vétele után táviratilag fordul a fennemlített hivatalhoz, amely válaszát rendszerint 2—3 nap alatt adja meg. A válasz

---

SZERBIA

---

beérkezte után a Múzeum az okmányokat a kormányzóságtól érkezett távirattal együtt azonnal elküldi a kérelmezőnek, aki az igazoló-jegy és a távirattal — mint teljes igazolást nyújtó okmányokkal — Belgrádba utazhatik, ahol a pályaudvaron székelő útlevél-láttamozó hivatalnak (K. u. K. Passvidirungs-Stelle) ezen okmányokat lebélyegzés céljából bemutatja, mire beléphet Belgrád területére.

Szerbia belsejébe szándékolt utazáshoz az engedély személyesen kérelmezendő a belgrádi főkormányzóság útlevél-hivatalánál (K. u. K. Passamt) egy erre a célra kéznél tartott kamarai bizonyítvány felmutatása mellett.

Čačák tájképe egy magaslatról.

Országút Čačák-Požega között.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	1
Terület, fekvés, földművelés . . .	3
Állattenyésztés gyümölcsstermelés. . .	4
Szőlő- és bortermelés, erdőszet	5
Bányászat, közigazgatás	5
A főkormányzóság szervezete .	6
A m. kir. Kereskedelmi Múzeum kirendeltsége	7
Vámügyek	7
Vámtarifa	9
Kiviteli és átviteli rendeletek	15
Pósta és távirda.	15
Árúbehozatal és kivitel.	17
Szükségleti cikkek	18
Pénzviszonyok.	18
Jelentékenyebb városok (Belgrád, Semendria, Žabrež, Obrenovac, Jagodina, Valjevo, Kra- gujevac, Krusevac, Kraljevo, Čačak, G. Mila- novac, Užice)	18
Vasutak.	29
Az osztrák-magyar katonai vasutak személy- szállítási díjszabása	34
Az osztrák-magyar katonai vasutak árúszállítási díjszabása	35

SZERBIA

	Oldal
Az osztrák-magyar katonai vasutak kilométer mutatója	36
A német katonai vasutak áruszállítási díjszabása	41
A német katonai vasutak kilométer mutatója ..	46
Hajózás... ..	48
Utazási lehetőségek	49
Térkép	50

Tájkép Čačak és Požega között.

Ovčar banja, Čačak mellett.

Palanka. Savanyúvízforrás.

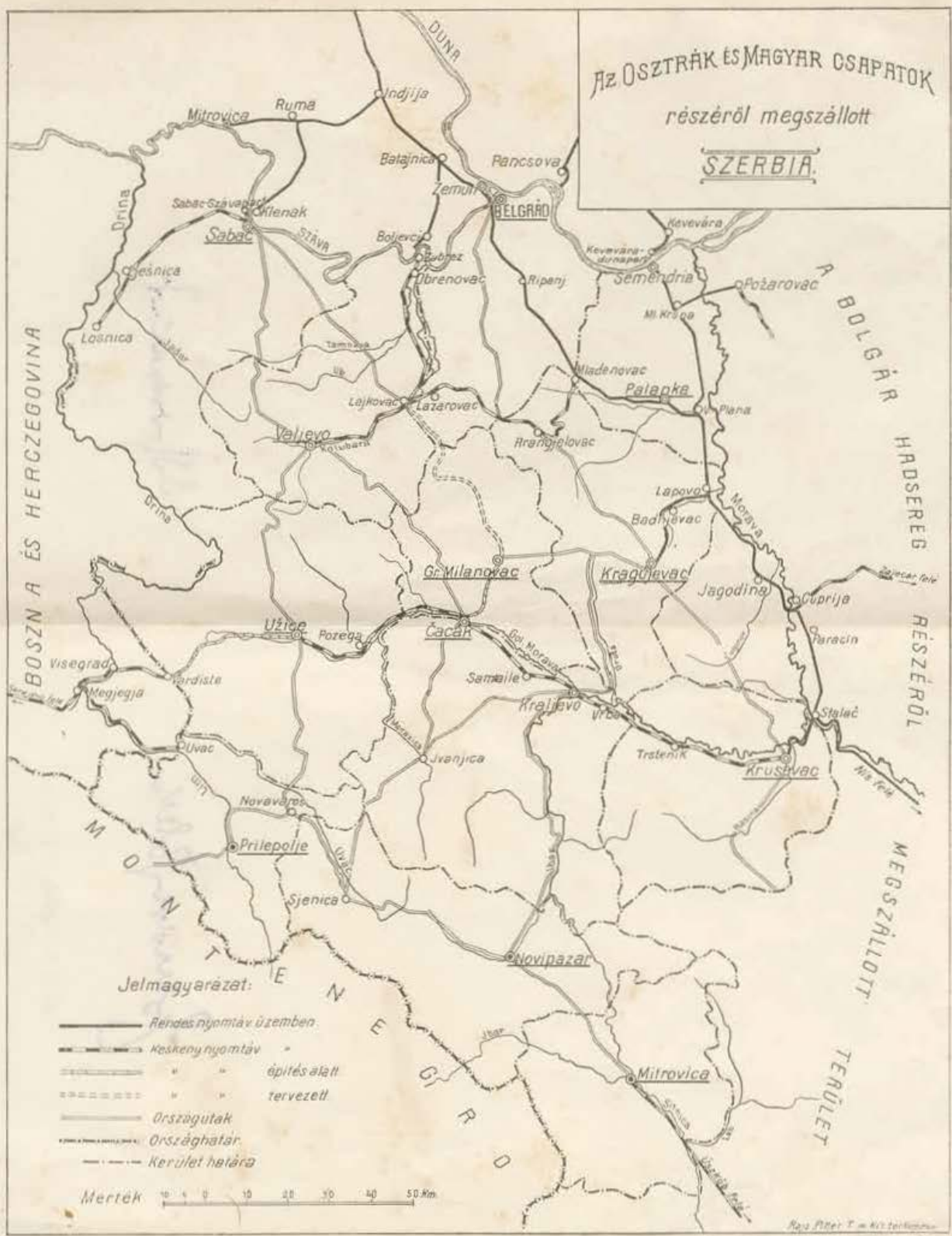

Земљоујед

БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА

AZ OSZTRÁK ÉS MAGYAR CSAPATOK
részéről megszállott

SZERBIA

- Rendszeres nyomtávú üzemben
 - - - - - Keskeny nyomtávú
 = = = = = " " " " építés alatt
 = = = = = " " " " tervezett
 ——— Országutak
 - - - - - Országhatár
 - - - - - Kerület határa

Reis After T. = K. G. terjesztés

Handwritten signature or name, possibly "J. J. ...".

Jeremy Blev

Uziče tájképe a várrom ormáról.